

Kdo všechno zkusil sjednotit Evropu – a proč to nevyšlo?

Velkou část Evropy držel jeden vládce pětkrát: Řím, Karel Veliký, Habsburkové, Napoleon, Hitler. Pokaždé to skončilo rozpadem – silou se kontinent sjednotit nikdy nepodařilo.

Tahle stránka je galerie těch pokusů. Ne kvůli letopočtům, ale kvůli vzorci, který se v nich opakuje a který vysvětluje, proč dnešní sjednocování vypadá tak jinak.

Řím: jednota jako impérium

Jediné „sjednocení“, které vydrželo staletí – a přesto jen půlka příběhu: římská Evropa končila na Rýně a Dunaji, za nimi žila Evropa druhá, neporobená. Řím nicméně kontinentu odkázal společný základ, právo, silnice, města, latinu. Když se pak Evropané o jednotě bavili dalších dva tisíce let, skoro vždycky říkali „obnovit Řím“.

Karel Veliký: jednota jako osoba

Kolem roku 800 spojil franský král většinu západního křesťanstva a nechal se korunovat císařem; učebnice ho dodnes nazývají otcem Evropy. Jenže jeho říše byla jen tak silná jako on sám. Neměla instituce, které by ji přežily – a tak ji roku 843 vnucci ve Verdunu rozdělili na tři pásy. Ze západního se stala Francie, z východního Německo; hranice mezi nimi zůstala nejkrvavější čarou kontinentu na dalších jedenáct set let.

Habsburkové: jednota jako rodina

Rod, který místo válek sbíral trůny sňatky, došel v 16. století nejdál: Karel V. vládl Španělsku, Nizozemí, půlce Itálie, střední Evropě i zámoří. A právě to ostatní vyděsilo. Proti habsburské převaze se zbytek Evropy spojil a z odporu vzešel princip, který pak kontinent řídil až do roku 1945: rovnováha sil – nikdo nesmí být příliš silný. Evropa si tak vypěstovala imunitu proti sjednocení shora.

Napoleon a Hitler: jednota jako okupace

Napoleon dokázal, že se Evropa dobýt dá – a taky, že se udržet nedá. Jeho kontinent spojený jednotným zákoníkem a celní bloádou vydržel dekádu a rozpadl se cestou z Moskvy. O sto třicet let později zopakoval Hitler tentýž pokus v nejzrůdnější podobě; jeho „nová Evropa“ nepřežila šest let. Po roce 1945 už tenhle recept nikdo soudný nezkusil.

Vzorec – a výjimka

Vzorec je jasný: jednota vnucená silou vyvolá odpor, který ji rozloží, a čím větší převaha, tím rychleji. Proto je dnešní integrace postavená obráceně – na souhlasu. Do evropského spolku se vstupuje hlasováním parlamentů a referendy a dá se z něj odejít, což Britové v roce 2020 prakticky předvedli. Je to historicky první pokus o sjednocení Evropy, který nemá dobyvatele. Pomalost a věčné dohadování, kterým se vysmíváme, jsou cena přesně za to – a zároveň důvod, proč jako jediný z těch pěti... vlastně šesti pokusů pořád trvá. Mimochodem, mírovou cestu navrhl jako první český král – už v roce 1464.

Všechny otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Sjednotil někdy Řím celou Evropu?

Ne – římská Evropa končila na Rýně a Dunaji. Řím ale dal kontinentu první společnou infrastrukturu: právo, silnice, města a jazyk vzdělců. Na jeho odkaz se pak odvolávali skoro všichni další.

Proč se rozpadla říše Karla Velikého?

Neměla instituce, jen osobu panovníka. Verdunská smlouva z roku 843 ji rozdělila mezi vnuky – a ze západní a východní části se časem staly Francie a Německo, dvojice, jejíž rivalita pak Evropou hýbala tisíc let.

Byli Habsburkové blízko sjednocení?

V 16. století vládl Karel V. říši, nad kterou nezapadalo slunce – ale právě proti její převaze se zbytek Evropy semkl. Výsledkem nebyla jednota, ale princip rovnováhy sil.

Jak dlouho vydržela Napoleonova Evropa?

Zhruba deset let. Napoleon dal kontinentu jednotné právo (Code civil) a celní systém, ale držel ho bajonety – a po Rusku 1812 se celá stavba sesypala během tří let.

Čím se dnešní integrace liší od těch pokusů?

Souhlasem. Do EU státy vstupují hlasováním a mohou vystoupit – Brexit to prokázal v praxi. Je to první pokus o sjednocení, který nestojí na dobyvateli, a proto jediný, který zatím drží.

ZDROJE

- Verdunská smlouva 843 – rozdělení franské říše
- Karel V. a habsburské soustátí 16. století
- Napoleonův kontinentální systém 1806–1813
- Literatura k dějinám evropské integrace (souhlasná vs. silová sjednocení)